

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 35 — Субота, 30 август 1952

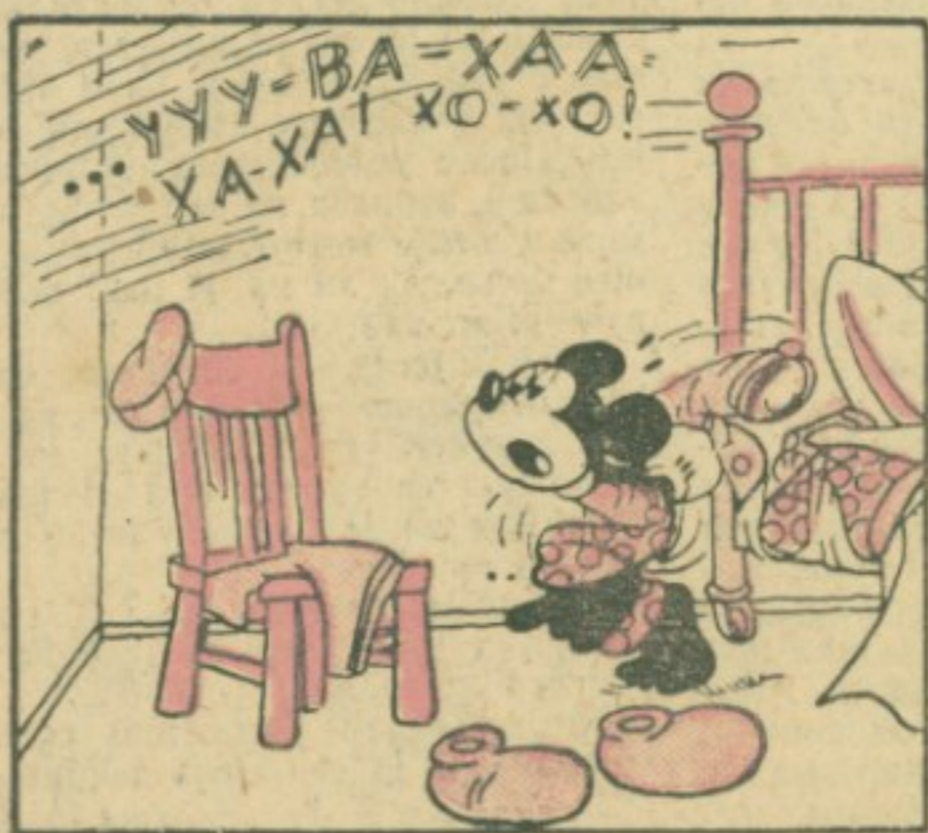

МИКИ МАУС

У ЗАЧАРАНОМ ХОТЕЛУ

8
МИКИ СЕ ПРИМА
ТЕШКОМ ЗАДАТКА

ЈЕДНЕ НОЋИ,
ТЕК ШТО
ЈЕ МИКИ
ЛЕГАО ДА
СПАВА,
ХОДНИЦИМА
ХОТЕЛА
РАЗЛЕГЛО СЕ
НЕКО ЈЕЗИВО
УРЛАЊЕ
И СМЕЈАЊЕ...

ИДУЋЕГ ЈУТРА... МИКИ ЈОШ НИКАКО НЕ МОЖЕ ДА ОДГОНЕТНЕ ШТА СЕ ПРОШЛЕ НОЋИ ДОГОДИЛО И ЗАШТО?

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:
ЈЕДАН НОВ ГОСТ

Едитар Алан Њо

Златни Јеленак

САДРЖАЈ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА: На америчком острву Саливен живи особенак Вилијам Легран који се бави скупљањем шкољки и инсеката. Писац ове приче, његов пријатељ, посећује га једног дана и остаје с њим у разговору до вечери. Легран почиње да му говори о једном јеленку златне боје кога је нашао на обали. Како га је, међутим, позајмио једном познанику, он га црта на једном парчету хартије. Пријатељ узима хартију и разгледа је крај ватре. На своје велико чуђење, он констатује да цртеж не представља јеленка — већ мртвачку главу. Он то саопштава Леграну. Легран љутито узима цртеж, баца поглед на њега — и остаје изненађен; затим закључава пажљиво хартију у фиоку свог писаћег стола. — После месец дана Легранов црни слуга Јупитер долази Леграновом пријатељу и саопштава му да је његов господар веома болестан.

предаде цедуљу на којој је писало:

„Драги мој, зашто вас тако дуго нисам видео? Надам се да нисте толико луди да се наљутите због оног мог мало чудног понашања. Али не, у то не могу да верујем. Од нашег последњег сусрета имао сам много разлога да будем забринут. Имам много да вам причам, нако уствари не знам како ћу вам то рећи и да ли уопште има смисла да вам то кажем...

Нешто се нисам осећао добро у последње време, а сиромаш Јуп толико је досадан са својим саветима и старањем. Да ли ћете ми веровати: био је спремно једну дебелу батину да ме изударе кад сам се искрвао и лутао по брдима и пољима. Чини ми се да ме је само моја болест спасла од батина.

Од нашег последњег сусрета нисам нашао ништа што би моју збирку обогатило. Ако икакво можете, усрдно вас молим да дођете к мени са Јупом. Дођите! Желим да вас видим вечерас, јер је ствар веома важна. Уверавам вас да је ствар од огромне важности.

Увек ваш Вилијам Легран.“
Било је нечега у тону овога писма што ме је забринуло. Стиг писма се потпуно разликовао од уобичајеног Леграновог стила. Какве ли су га сањарије обрвале? Како је лудило опет освојило његово лако узбуђивни мозак? Какви ли су то „послови од необично велике важности“ о којима би имао са мном да разговара. Јупитерова прича о њему забринула ме је и ја се улашам да није подлегао притиску сталних недаћа које су га пратиле и сишао с ума. Без даљег размишљања спремних се и побох са Црнцием.

Кад стигосмо на обалу, спазих у чамцу којим смо имали да се превеземо на другу обалу једну косу и три мотике, сјајне и потпуно нове.

— Шта је сад ово, Јупе? — запитах Црнца.

— То коса и мотике, маса.

— Савршено тачно, него реци ми шта ће та коса и те мотике у чамцу?

— Коса и мотике, маса Вил наредио ја купим у граду! И ја купио и платио много, много новаца...

— Све је то лепо, а за кекве су то тајанствене послове твоје маса Вилу потребне мотике и коса?

— То је све ја знам и нек' мене јаво носи ако он зна нешто више! Све то дошло од златна буба!

То је било све што сам дознао од Јупитера. Изгледа да је његов ум био обузет једино „златном бубом“. Уђох у чамца и запловисмо. Јак ветар однесе нас у мало пристаниште северно од тврђаве Мултри. Пешачили смо до колибе отприлике две миље. Стигли смо око три часа по подне. Легран нас је очекивао с великим нестрпљењем. Дограбио је моју руку и стезао је тако снажно да се појачала моја бојазан да је он, можда, заиста сишао с ума. Лице му је било бледо, а упале очи сијаде су чудним сјајем. После уобичајених питања о здрављу, запитах га, јер у оној пометњи нисам могао да смислим ништа боље, да ли му је онај потпоручник вратио бубу.

— Да, јесте, — одговори он и јако поцрвене. — Добио сам га на траг идућег јутра. Ништа ме не може раставити од тога јеленка! Знате ли да је Јупитер имао право кад је говорио о јеленку?

— Кад је говорио, шта?

— Кад је тврдио да је буба од чистог злата.

Легран је то изговорно сасвим озбиљно, и ја се веома забринух.

— Ова буба ће ми донети срећу, — настави Легран с победничким осмејком. — Она ће ми вратити имање дедова. Није, дакле, никакво чудо што је толико ценим! Срећа ју је мени послала, а треба само да пажљиво и паметно искористим ту срећу. Буба ће ми показати пут до злата. Јупитере, долај ми тога јеленка!

— Шта? Бубу, маса? Ја не желим узнемирити овај буба! Ви је мора сами узмет!

Легран устаде, озбиљно и достојанствено, оде до ормана и извуче јеленка испод стакленог звона у коме га је чувао. Био је то

диван јеленак, примерак непознат природњацима. Био је округло, с две мрке мрље поред израстине на леђима, и с једном дугуљастом испод њих. Крила су му била тешка и блистава, тако да је изгледала као да су од чистог злата. Буба је била необично тешка и ја сам почео да разумевам зашто је Јупитер непрестано тврдио да је буба од злата, само никако нисам могао да разумем зашто се Легран сложио с његовим мишљењем.

— Послао сам по вас, — поче он одважним тоном, — јер сам готов са својим истраживањима... Позвао сам вас да ми помогнете и да ме посаветујете, да би се остварила намера Провиђења и намера мога јеленка...

— Легране драги, — прекидох га ја. — Вама није добро... Требало би да се причувате. Најпаметније би било да легнете, а ја ћу остати поред вас да вам се нађем при руци и да...

— Опипајте ми пулс, — рече он. Узех његову руку, нађох му било, и истину да кажем, закључио сам да није у грозници.

— Свеједно, ви можете да будете болесни и без грознице. Послушајте ме и учините што вам будем рекао. Прво, лезите у постељу! Друго, ...

— Барате се! — прекиде ме он. — Ја сам здрав и осећам се добро, уколико се уопште могу осећати добро поред свих тих узбуђења. Ако ми занста желите добро, помогните ми да се ослободим ове узрујаности.

— На који начин да вам помогнем?

— Веома лако. Јупитер и ја треба да предузмемо једну експедицију у брегове. Потребан нам је још неко у кога бих могао да имам потпуно поверење. Успели или не успели, исход те експедиције ће ме стишати.

— Драге воље ћу вам помоћи, — одговорих, — само бих желео да дознам да ли та шетња по бреговима има какве везе с тим ђаволским јеленком.

— Има!

— Онда, Легране, уопште не желим да учествујем у том глупом послу.

— Жао ми је... веома ми је жао што ћемо морати да одемо сами.

— Само? Вас двојица? Човече, па ви сте сасвим полуудели... Причекајте! Колико ће све то да траје?

— Можда и целу ноћ... треба да кренемо с места, а вратили бисмо се кад сване.

— Добро, а дајете ли ми поште-ну реч да ћете, ако се све ово срећно сврши, лећи у постељу и слушати моје савете као да сам лекар?

— Да. Обећавам вам. А сада да пожуримо, јер немамо времена на одмет.

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

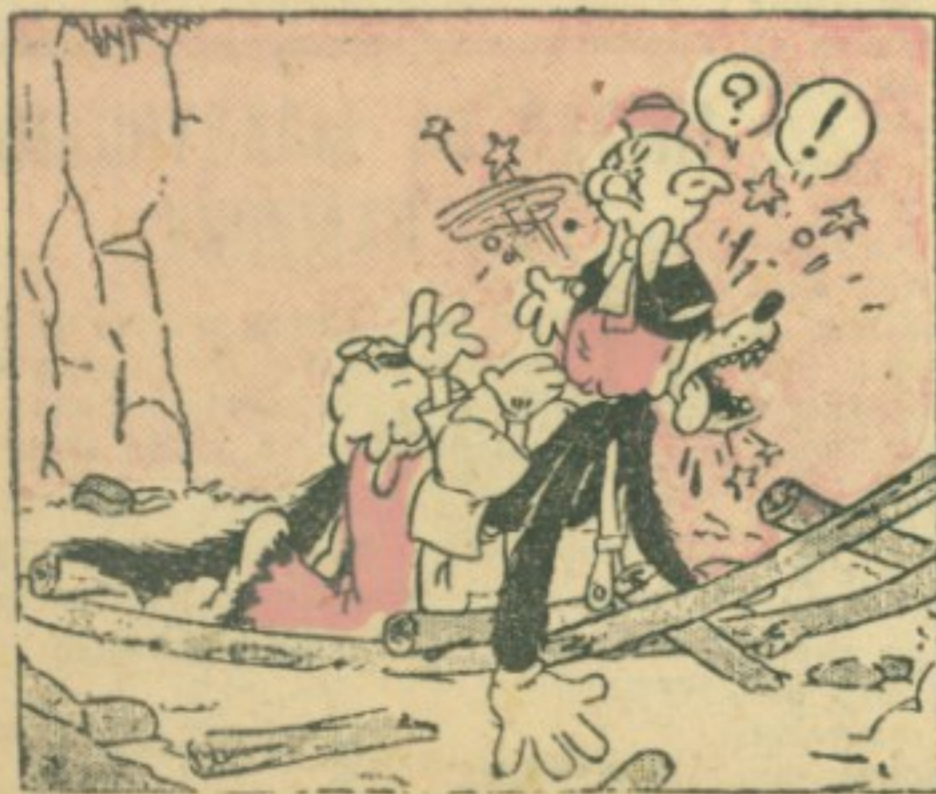
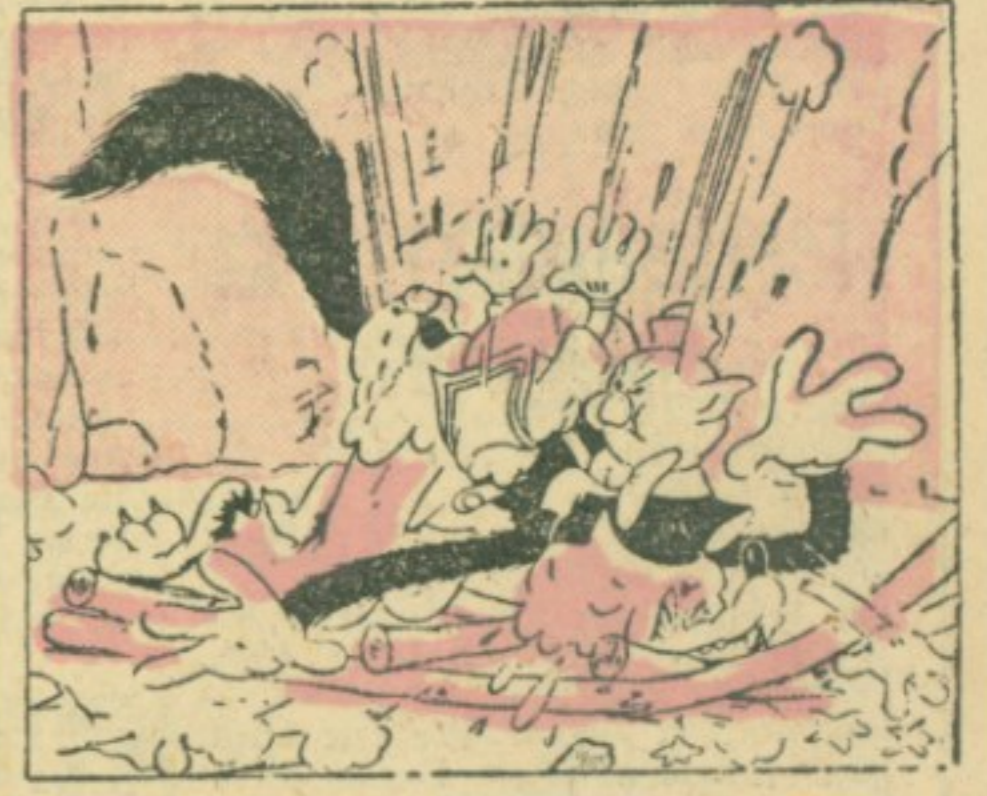
ТАКОВО ЛУКАВСТВО

ИЗ ПРОШЛИХ БРОЈЕВА: Робину Худу и његовим друговима циљ је да што више војника одмаже у бесциљну потеру, како би лакше продрли у замак, у коме је затворен њихов друг Црвени Бил.

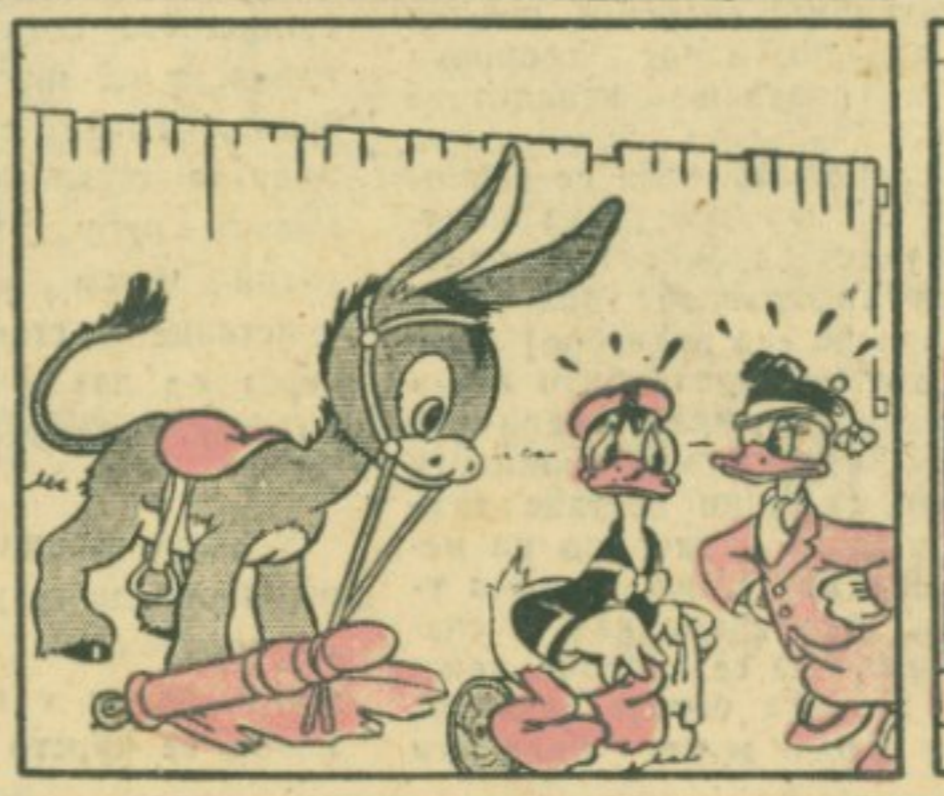
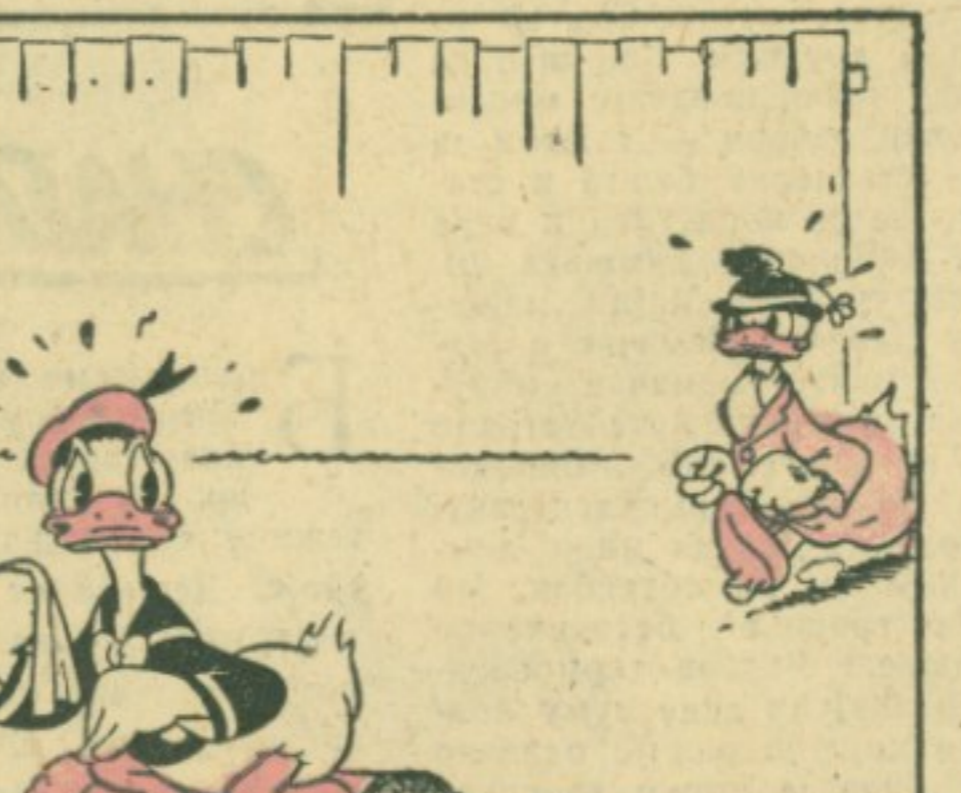
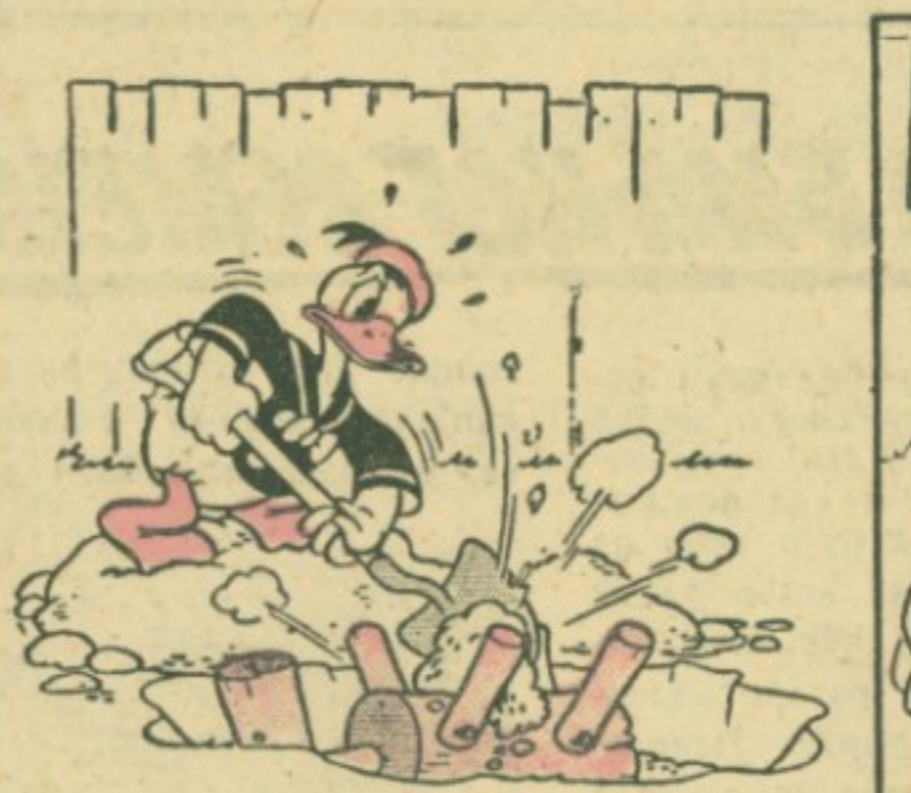
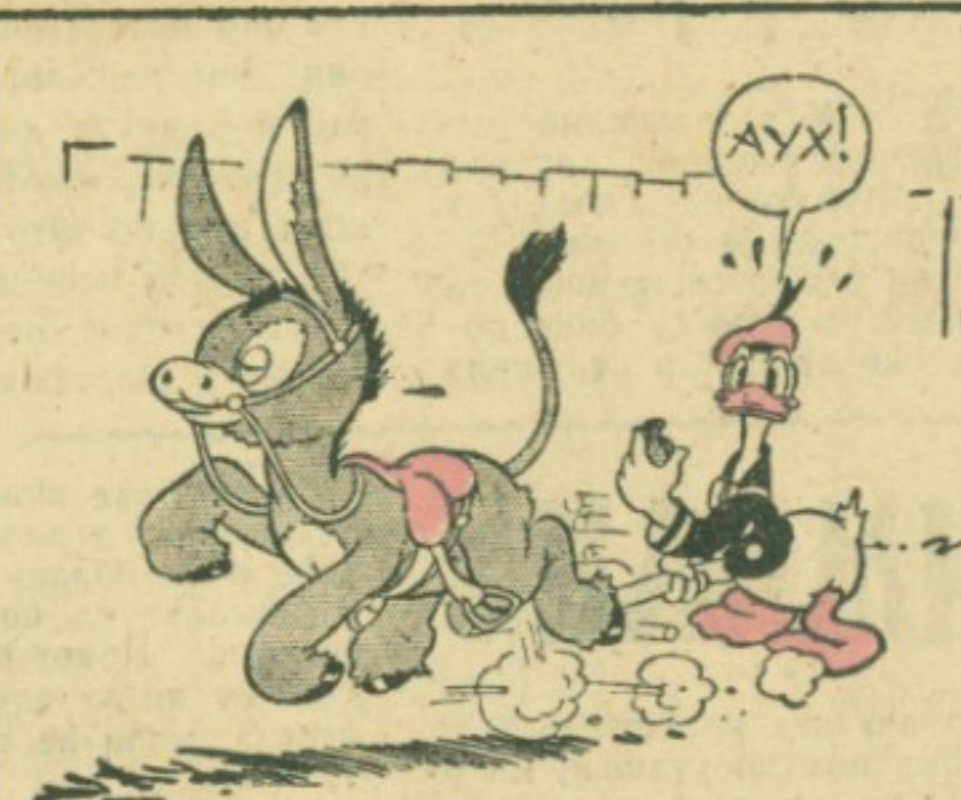

ТРИ ПРАСЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

У ЛАЖИ СУ КРАТКЕ НОГЕ

ТО ЈЕ ВЕЋ ДАБНО ДИМО ПОЗНАТО...

Кад се данас говори о невиденом полету технике, медицине и других грана науке често се заборавља да су многи проналасци које сматрамо тековинама модерног времена били, у основи, познати још старим народима. Човечји ум је још онда успео да пронађе и многе проблеме који и данас имају чар новине и да нађе решења која и савремена наука прихвата и користи на свој, наравно, дајко савршенији начин. Дакле, све је то било давно познато... Ево неколико примера.

Географска карта

Земља нам је да нас добро позната. Захваљујући напорима смелих истраживача, на географским картама је забележено готово свако насеље, свака планина, свака река. Измерена је дубина мора и висина планинских врхова. Ала, не будимо сувише поносни. Нисмо ми изумели географске карте; оне су већ давно биле познате.

Пре више од тридесет векова за владе фараона Рамзеса II, израђена је карта Египта, на којој су се налазиле готово све ознаке савремене картографије. Карта је била веома прецизна, а рађена је на папирусу у више боја.

Светионик

Ноћ без месеца и узбурано море. Брод, дижући се на таласима, хрли пристаништу. Каква је радост уморне посаде кад угледа далеку светлост која се у подједнаким размацима пали и гаси. Још мало па ће бити на сигурном месту, где нема ни ветра ни таласа. Тако данас а тако је било и пре много векова.

Најстарији светлионик подигнут је пре више од 3.000 година у александриској луци на острву Фаросу. Преко петнаест векова показивао је он правац бродовима изгубљеним на пучини, док га није до темеља порушио јак земљотрес. Александрички светлионик убраја се у једно од "седам чуда" Старог века. Био је висок 160 метара, а његова светлост видела се са даљине од преко педесет километара.

Хокеј на трави

На олимпијади у Хелсинкију репрезентација Индије, по петом пут узастопно, освојила је светско првенство у хокеју на трави. Ова игра омиљена је данас у многим земљама. Али, она није настала ни у Индији, нити је чедо нашег времена. Њене корене налазимо у далекој прошлости.

На старим грчким рељефима виде се дивно развијени играчи како штаповима, потпуно једнаким онима који се данас употребљавају за хокеј, терају белу лопту према противничким вратима. Још пре њих, јужноамерички Индијанци знали су за ову игру. Она се играла у Средњем веку у Холандији, што се види из једног бакарног резца из 1675 године.

Хартија

Живимо у времену књиге, новина, штампане речи уопште. Сваког сата, сваког минута, кроз ротације малих и великих штампарија широм света прођу то не хартије. Производња хартије стално расте, а потреба за њом још брже. Али, иако га карактерише, ни хартија није изум нашега доба. Пре више од шестог века за њу су знали стари Египћани. Производили су је од сржи папирусне трске и по њој писали танком четкицом умоченом у боју. Египат је убрзо постао извозник хартије, а купци су, између осталих, били Грци и Рим. За владе првих римских царева почело је да се пише и на пергаменту. То је уствари била животињска кожа, осушена, истањена и импрегнирана љем. Као издржљивији и трајнији, он је ускоро потпуно потиснуо папирус.

Водовод и централно грејање

У развалинама једног старог насеља јужно од Гизеа, у Египту, пронађено је неколико бакарних цеви у укупној дужини од око 400 метара. Оне су биле постављене око храма и служиле

су за одвођење кишнице. Археолози су утврдили да су цеви старе пет и по хиљада година.

Колико се зна, први тунел за водовод прокопан је 700 година пре наше ере у Јерусалиму.

У кућама римских богаташа постојали су још пре 2.000 година уређаји за грејање топлим ваздухом. У једној просторији у подруму стално је горела ватра, а загрејани ваздух пролазио је кроз глинене цеви испод патоса соба.

Пчеларство

Не само да су стари народи галили пчеле и вадили мед и восак, него се отада врло мало променио начин рада у пчеларству. Колико су мед и восак били на цени, сведочи нам извештај једног староримског историчара који наводи да су разбојничка племена у околини Апулије остављала становништво на миру под условом да им плаћа данак у млеку, сиру, меду и воску.

Итд... итд

Кинески цар Шен-Нунг издао је око 2700 година пре наше ере књигу о лековима, лековитом биљу и начину чувања здравља. Велики део рецепата објављених у тој књизи чини основу савременог лечења природним средствима — водом, чајевима, масажом и сл.

Гричарско коло, које се и данас употребљава у фабрикама порцелана и керамике, било је познато у многим земљама још пре пет хиљада година. У разним европским музејима налазе се стари примерци донесени из Египта, Кине, Америке; они се не разликују ни међусобно, ни од гричарског кола које је данас у употреби.

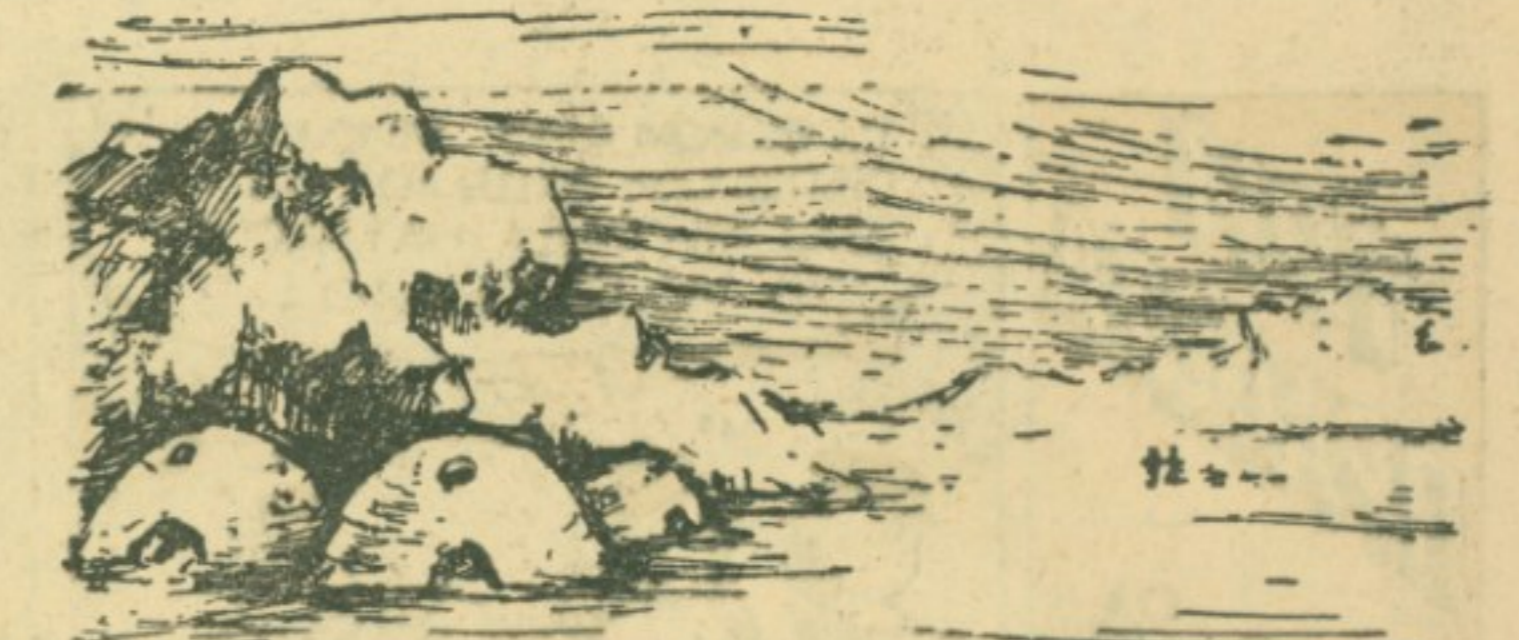
Сапун је још пре почетка наше ере био познат Галима, али су га они употребљавали искључиво као помаду за косу. Требао је да протекне неколико стотина година пре него што је сапун употребљен за негу тела. Прва "фабрика" сапуна подигнута је 900 године у Марсељу.

улицама неће више шкрипати кола натоварена угљем, над градом се неће вити облаци прашине и гара, а опасност од пожара потпуно ће нестати. Подрумске просторије, које су досад служиле за смештај огрева, моћи ће се корисније употребити.

СНАГА БИЉНОГ СЕМЕНА

Биљно семе при клијању развија огромну снагу. Једно мало зрнце, једва грам тежко, у стању је да подигне тежину сто хиљада пута већу од своје. Дешава се да ветар убади семе неке биљке у пукотину стене; клијајући, оно разара стену, сигурније од динамита. Направљен је овакав оглед: на семенке сунцокрета стављена је стаклена плоча, а на њу тег од два килограма. Убрзо су клице семенки подигле стаклену плочу. По теориским прорачунима, један квадратни метар проклијале биљне супстанце у стању је да подигне терет од два и по милиона тона, то јест тежину већу од Ајфелове куле.

У снагу биљних клица свако може и сам да се увери. Довољно је да се стаклена боца напуни грашком, да се у њу долије вода и потом се чврсто запуши. После не-

КУЋЕ од Снега

Куће Ескимса сасвим су другачије него код других народа. Прилике у којима живе не дају им могућности да их праве трајнијим, а и начин живота је такав да се они стално селачкају тражећи храну. Али, кад наступе дуге поларне ноћи, завеју сметови, заштите и почну да се ломе санте, онда и Ескимси осете потребу за кровом над главом.

У тим пределима вечнога леда они праве две врсте кућа: једне од које живе две недеље, а друге од снега. Ове од снега сигурно су најинтересантнији објекти у историји грађевинарства. Једини материјал је снег, а оруђе само дугачак нож.

Ни радне снаге не треба много: свега два човека. Време потребно за изградњу куће необично је мало: око један час.

Те земунике на ескимском језику називају се "игло", а сграђене су у облику куполе. Ескимси их праве на следећи начин. Прво у снегу нацртају круг или елипсу са прометром од 2,5 до 3,5 метра и то на заштићеном месту. После тога ножем секу "цигле" од снега, које су широке око 30 сантиметара, а дебеле 15 до 25 сантиметара. Опрезно их, помоћу ножа, одвајају и стављају једну до друге по црти, све док не направе два реда. После тога на овај ред стављају други и тако постепено праве нагиб дајући целој згради облик куполе. "Цигле" се једна уз другу приљубљују на тај начин што између њих Ескимси провуче загрејан нож због чега се снег почиње да топи, али се тренутно смрзне на ниској температури и "цигле" се чврсто повежу. Зидови ове куће од снега дебелу су 10 до 15 сантиметара, а на крову се налази отвор за вентилацију. Као прозор служи им једна тања ледена плоча која је уграђена у зид.

На предњем делу куће налазе се врата, а пред њима трем, који је, уствари, мали игло. Он је спојен са једним великим вратима од крзна. Мали игло служи за оставу оруђа, а за време зиме ту пребивају и пси. Температура у иглоу је толика да се може скинути одело, иако напољу може да буде око 60 степени Целзиусових испод нуле. Игло је осветљен примитивним светилком, која је направљена од издубљеног камена у који је насута уље. Фитиљ је направљен од упрелене маховине. Стално упаљена светилка даје извесну температуру и она је толика да се и деца могу гола да играју.

По више иглоа у овом чудном насељу повезани су међусобно ходницима који су покривени, тако да није тешко за време олуја и не-

времена отићи до комшије и поразговарати се. Једини знаци по којима може да се осети да у том снежном свету постоји људско насеље су цика дече, лавез паса или високо забоден јелењи рог на самом иглоу.

За време поларне ноћи стално унутра гори лампа и Ескимси проводе време опраљајући алат. Спавају на медвећим кожама, којима се и покривају. Сам стан не проветравају и унутра влада непријатан задах. Хране се пресном храном, а спремају и зимницу. Често се дешава да им у току зиме нестане хране, па онда лутају леденим пољима и траже нешто за јело. Глад чешће посети ове ледене куће, па се понекад дешава да Ескимси и псе једу. Чим се време пролепша, они остављају своја пребивалишта и крећу у лов на поларне животиње.

ГНЕЗДО СА МЛАДУНЦИМА НА КАМИОНУ

Царић није птица селица и обично гнездо свија у шипражју крај људских станова. Али недавно се десило занимљив случај да је један царић направно гнездо на самом камииону. Наиме, баштован Стивенс из енглеског града Сволнлија пронашао је

гнездо царића са младунцима на једном скровитом месту крај токова свог камииона. Стивенс сваке недеље два пута превози своје поврће у Ковент Гарден, лондонску кванташку вијацу, и враћа се натраг. По његовом мишљењу овај несташни царић, гнездо, јаја и младунци преваљали су најмање 200 километара пре него што их је он открио.

Царић је иначе наша најмања птица певачица и веома је живих покрета. Перје му је беле, црне и смеђе боје.

ГРАДОВИ БЕЗ ДИМЊАКА

Готово у свим земљама света проблем рационалног искоришћавања горива све се више заоштрава, јер се резерве угља и дрвета нагло смањују. Сем тога, угља и дрво постади су драгоцена сировина за индустрију. Садашњи начин загревања станбених и других просторија право је расипништво. Сагоревањем се уништавају огромне количине угља и дрвета, а искористи се само мали део тако добијене топлотне енергије.

Први корак ка решењу овог проблема учињен је увођењем централног грејања, где се из једног јединог ложишта загрева цела зграда. Међутим, то је само полувично решење, којим се донекде смањује количина утрошеног горива, али се не постиже његово рационалније искоришћавање.

Одавно је примећено да кроз фабричке димњаке одлазе огромне количине уснијаног ваздуха и вредних гасова, од којих не само да

није било никакве користи, већ су често веома штетно утицали на околину биљни свет и хигијенске прилике читавог места. Сад ће то бити сасвим другачије. Као што се на Исланду искоришћавају многобројни топли извори — гејзери за загревање стаклених башта и станова, тако ће се користити и пара и дим из фабричких димњака. У Франкфурту на Мајни, највећем граду Западне Немачке и једном од средшта немачке индустрије, све новоподигнуте зграде повезане су подземним "топловодима" за градску термоелектрану. Ниједна од тих зграда нема димњака, а није им ни потребан, јер "централно грејање" беспрекорно функционише. Управа термоелектране, наплаћујући лепу суму новца за дим који је раније одлазио у ваздух, била је стању да снизи цену електричне енергије, што је довело до повећаног трошења струје и до повећања капацитета електране.

Према плановима, који се већ остварују, сва франкфуртска индустријска предузећа биће прикључена мрежи лифераната топлоте, а истовремено ће све већи број станбених и других зграда бити везан за ту мрежу и постаће њени потрошачи. За неколико година, у Франкфурту на Мајни нестане димњака на кућама, а уколико на некој и остану претстављаће само успомену на оно време кад је свака пећ морала да се посебно ложи и кад је набавка огрева задала грађанима много муке. Градским

Огромна снага лежи у биљном корену. У експерименталне сврхе,

ПРВИ СРПСКИ ДОПИСНИК Са Далекој Истоци

Читаоци „Српског народног листа“, који је излазио у Пешти, необично су се изненадили када су једног дана 1846 године у новинама прочитали писмо Павла Петровића, сликара, упућено његовом оцу Сави, старом темнишварском сликару. Писмо је послато из Калкуте, из „Восточне Индије“. Да ће се иједан Србин јавити из такве удаљене земље, која се само у причи помиње, мало је ко тада веровао.

Павла Петровића многи су знали као јогунастог и тврдоглавог младича, који је изучио сликарску вештину код свог оца Саве, почео и сам да слика, рано се оженио и добио децу, а затим, око 1842, оставио Модош, у који се из Темнишвара преселио код тазбине, и нестало у широком свету. Године се за њега није знало, а сад се, ево, јавља, из Калкуте. Многи читаоци писали су уреднику „Српског народног листа“ и питали да се Павле можда није подвала, да се Павле можда не крије негде око Индије у Срему, — „Јер и оно је восточно, ако се мери од Беча“. Али Павле Петровић је доиста у то време био у Индији, живео у Калкути, у коју је дошао из Бомбаја. „Ја сам из Темнишвара пошао без новца — пише Павле свом оцу — сиромаш, гоњен, не знајући ни један страни језик, пак чрез велики труд мој досад сам се одржао и добро прошао. Света сам

видео, различите обичаје искусио, језике учио и чак у Восточној Индији стигао, а сада, ево ме на крају Восточне Индије и вредно би било да у карту загледасте да видите где ја живим и како сам се од мог вилајета и премилог отечества удаљио.“

Сликар — луталица

С нешто мало сликарског прибора, којим је располагао кад је напустио Темнишвар, Павле Петровић отишао је прво у Беч, а затим у Париз. Издржавао се сликајући портрете по варошима или имућније сељаке на пољским имањима. Из Париза он одлази у Лондон, а одатле у Рим, Напуљ, Капри и Александрију. Тамо се као бродски сликар укрцао на један енглески трговачки брод и отпловио у Индију. У почетку је живео у Бомбају, где је портретирао енглеске чиновнике и официре, а затим је с многим препорукама отишао у Калкуту.

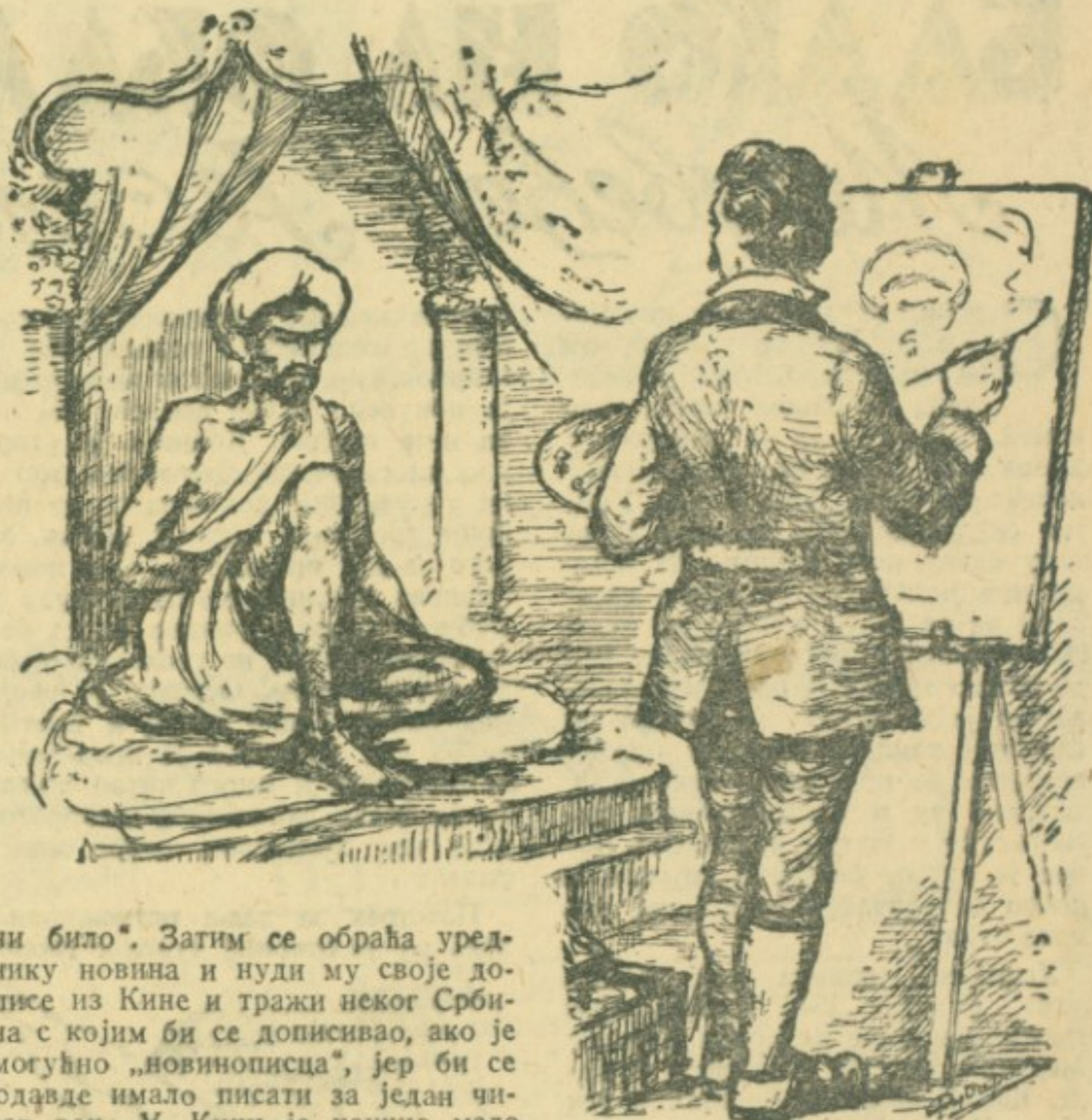
У Индији је Павле био добро примљен и награђиван. За један сликар према величини платна, добијао је од 200 до 1000 форинти. „Лена је, истина, плаћа, али је велики трошак“ — писао је он. У Калкути је овај српски сликар-луталица био нарочито задовољан. Ту га је енглеско друштво врло лепо примило, јер је у те крајеве ретко наилазио какав сликар-пор-

третиста. Између осталих израдио је и портрет гувернера Индије лорда Хорлингта, који га је и на ручку задржао. У Бомбају је Павле стекао добар глас, а сем тога научио је француски, енглески и неки индиски дијалекат, тако да му је био отворен приступ и у неке угледне индиске породице. „Индијци су људи добри — пише он своме оцу — али за њих нико не мари“. Своје прво писмо из Индије Павле завршава поздравом свим Србима и саветом омладини да учи путујући светом — „Јер не састоји се сав свет само у Темнишвару, Пешти и Бечу, него треба и даље проћи“.

Протекло је годину дана док се Павле опет јавио. Године 1847 он је писао „Српском народном листу“, извињавајући се да није могао раније да пошаље какав допис „Јер је Индија сва била побуњена ратом“. Те исте године Павле се још једном јавио својима из Индије, овог пута из Симле, у Хималајима. Од Калкуте до Симле он је на коњу пропутовао читавих 1500 енглеских миља. Тамо је Павле портретирао официре и чиновнике удаљеног и забаченог енглеског гарнизона. У једном писму он напомиње да је био и у Лахори и најављује свој одлазак у Кијув.

„Српско писмо из Хонг-Конга“

Све до 1850 године од Павла нема гласа. Те године уредник „Српских новина“ у Београду објавио је у 138 броју један допис под веома необичним насловом „Српско писмо из Хонг-Конга“. Сликар Павле Петровић тада се поново јавио својима. „Врло је мало српских писама из Кине у Темнишвар нишло — пише он — још много је мање темнишварских синова у Ки-

ни било“. Затим се обраћа уреднику новина и нуди му своје дописе из Кине и тражи неког Србина с којим би се дописивао, ако је могуће „новинописца“, јер би се одавде имало писати за један читав век. У Кини је научио мало кинески, па обећава да ће послати и један кратак дијалог на кинеском језику да Срби бар нешто дознају о том необичном језику. Павлов допис из Хонг-Конга је прилично обиман, али и последњи. Он се више није јављао преко новина. Кијув је напустио 1851 и преко Пацифика отпловио је у Калифорнију. Настанио се у Сан-Франциску, где је за време великог пожара који је уништио готово цео град изгубио све што је имао. Из Сан-Франциска је отишао на Сандвичка Острва, а одатле у Валпараисо. С времена на време јављао се својима у Модош и слао им по нешто новца. Дознавши из писма да се Павле налази у Валпараису, његова породица је затражила преко аустријског конзула у Валпараису да се он врати кући. Павле је послушао и вратио се у Модош. Ту је помало сликао, али раздиран

страсном жељом за странствовањем, убрзо се поново отиснуо у свет, у коме је нестало без гласа, изгледа на Далеком Истоку.

У нашој земљи сачуване су само три Павлове слике, један почетнички рад и два врло успела портрета које је израдио за време боравка у Банату. Све његове остале слике биле су расуте по далеким земљама.

Оправдавајући се од приговора што толико „странствује“, сликар Павле Петровић рекао је једном приликом: „Сву ћу силу моју жртвовати само да ту стазу којом сам пошао и даље продужим“. И он је доиста био један од оних српских сликара који је највише света видео, а уз то, стицајем прилика, постао и први српски новинар-дописник с Далеког Истока.

Необичан погреб

Виргилије, велики римски песник (70 до 19 година пре наше ере), није био међу својим савременицима познат само по својим песмама већ и по многим чудним, готово настраним поступцима. Тако је он једном приликом потрошио осам стотина сестерија, вредност од неколико милиона наших динара, за погреб своје муве-љубимице. Ту муву он је неколико година чувао и често се забављао посматрајући њене покрете и „навике“.

Овај чудни погреб био је одржан у Виргилијевој кући на Еквилинском брду, једном од седам брежуљака Рима. Мува је била сахрањена на нечувано раскошан начин. Поред Виргилија погребу су као „ожаљашћени“ присуствовали песник Варон, заштитник уметности и уметника Мецена и многи истакнути људи са двора цара Октавијана. Том приликом Мецена је одржао дуг и „похвалан“ надгробни говор.

Међу богаташима старог Рима постојала је стална жеља за над-

метањем и истицањем богатства. Тако се чак ни велики песник није задовољио само својом песничком славом. О овоме чудном погребу говорило се у целом Риму, а тај догађај забележио је и римски историчар Светоније.

Захваљујући овој муви Виргилије је касније успео да сачува један део свога имања. За време другог триумвирата поседи и куће готово свих богаташа били су конфисковани и раздвојени римским ратним ветеранима. Изузеци су учињени само за она земљишта или зграде где су се налазили гробови „блиских и драгих“. И Виргилијева кућа на Еквилину била је одузета. Међутим, Виргилије је захтевао да му се ова кућа врати, јер је у њој била сахрањена његова мува љубимица и, после краћег времена, кућа му је заиста враћена.

ДОВИЉИВОСТ ЖИВОТИЊА

Када је реч о довиљивости животиња обично се мисли на мајмуна, пса или коња, који уживају глас најинтелигентнијих четвороножаца. Мало је познато да и друге животиње умеју често да задиве својим поступцима, који су понекад паметно „смишљени“, занимљиви и духовити.

Храбри јелени

На једној ливади, високо у планини Санта Круз, у Калифорнији, пасло је стадо јелена. Са једног превоја два ловца са задовољством су посматрали безбрижно стадо. Одједном су јелени, срне па и ланад, као по команди, подigli главе и погледали у једном правцу: при дну ливаде приметили су две пуме. Могло се очекивати да ће читаво стадо у паничном страху по бећи, или да ће само најјачи мужјаци остати да бране отступницу. Међутим, место тога, цело стадо

извршило је изванредан тактички маневар. Најкрупнији јелени сврстали су се, у облику клина, на чело стада, док су млађи јелени у том клину направили круг око срна и ланади. У тој бојној формацији стадо је силовито јурнуло на пуме. Оне су се неколико тренутака колебале, а затим су, пред неодољивим налетом јелена, побегле главом без обзира. Пошто се тако спасло својих опасних непријатеља, стадо се опет растурило по ливади и мирно наставило да пасе.

Мудра веверица

Један ловац који је често ловио у истој шуми успео је потпуно да припитоми једну живахну веверицу. Кад год би га спазила у шуми она би му скочила у крило и из његове руке узимала лешнике које је увек доносио. Лешнике које није могла да поједе веверица је скривала у рупу коју би испод свог дрвета ископала.

Једнога јутра, тек што је веверица закопала први лешник и дошла по други, са дрвета се спустило детлић, ишчепркао лешник и, држећи га у кљуну, поново узлетео на дрво. То се поновило неколико пута док веверица није сковала план како да подвали детлићу-лопуву. Она је поново узела лешник и као обично одмах отскакувала да га сакрије. Ископала је рупу и опет је закопала, али лешник је понела са собом. Сакрила се, затим, иза дрвета и отуд шеретски посматрала како детлић копа, копа, узалуд тражећи лешник који је она за то време брзо закопала с друге стране дрвета.

Три пута узастопне веверица је на исти начин варала детлића док му најзад та нејасна игра није толико досадила да је одлетео.

Жедни косови

На једној залеђеној бари било се окупило јато косова који су очигледно били жедни и узнемирени због тога што не могу да пију во-

ду. Покушавали су кљуцајући да пробију лед, али у томе никако нису успевали. Тада се један кос ишћурило и легао на лед. Изгледало је за тренутак као да је птица

била озлеђена, али је она убрзо узлетела, а на исто место легла је друга птица. Тако су се косови смењивали топећи лед својим топлим телима. Било је невероватно како су се косови досетили на који начин да отопе лед и угасе жеђ. Када је лед на том месту био готово потпуно отопљен, птице су кљуном разбиле танку скраму леда и жудно почеле да пију воду. Убрзо се читаво јато сакупило око отвора на леду и сито се напило воде.

Мишија тактика

Два беспослена дечака ставила су једног дана комад сира на земљани под подрума у непосредној близини мишије рупе. Није дуго по трајало а миш је, привучен примамљивим мирисом, бојажљиво извририо. Један од дечака одмах је на миша испалио метак из ваздушне пушке и тако га упуцао да се овај сместа вратио у своју рупу. То

се поновило неколико пута док се миш најзад није смирио у рупи. Дечаци су га једно време чекали, а затим закључили да се животињина преплашила и да занело луке неће излазити из свог сигурног склоништа. Када су већ били решили да се окане „лова“ на миша и да пођу, погледали су још једном сир. На своје запрепаштење приметили су како се неколико пута заљуљао, а затим пропао у земљу. Брзо су потрчали ка месту где је сир још малочас стајао и тамо нашли решење загонетке. Миш је, видећи да је сувише опасно довући сир до рупе, нашао бољи и сигурнији начин да га се докопа: он је од своје рупе до сира ископао подземни ходник који се завршавао тачно испод жељене послатице. Оног тренутка када је миш прокопао рупу до површине пода сир је пропао у подземни ходник и довиљиви мишић брзо га је изграбио и одвукао на сигурно место.

Како су постали имена?...

...МОНТ ЕВЕРЕСТ

Највиши врх на Хималајима добио је име по енглеском ижењеру Џорџу Евересту, који је од 1823 до 1845 године вршио премеравање у источној Индији.

...ПАЛЕСТИНА

Палестина је добила име по имену народа Филистимљани, који је у тој области првобитно живео. Филистимљани се на јеврејском језику називају Пелештими. Од те речи стари Грци створили су реч Палестина, која је потисла стари назив те области Ханан.

...ДРЕЗИНА

Године 1817 конструисао је баденски шумарски инспектор Карл Дрез машину са ручним и ножним погоном за возњу по шинама. Ова је машина добила име по свом изумитељу — дрезина.

...МАРСЕЉ

Становници старог Фенчанског града Тира основали су многе колоније на средоземним обалама. Тако су на северној обали Средоземног Мора, у галској области, основали град Марс-Ељ што на њиховом јези-

ку значи: бојна лука. По томе је и добио име Марсељ, француски град. Од тог времена град је играо велику улогу због одличног положаја богате долине на утоку реке Роне у Средоземно Море.

...ТИХИ ОКЕАН

Магелан је био необично срећан када је прошао кроз дуго тражени пролаз око Јужне Америке. Тада је упловио у бескрајно море са својим бродовима. За цело време те пловидбе море је било необично мирно. Срећан што нема страшних бура, он је ово море назвао Ил Пацифико — што значи тихи. По томе је овај океан назван Тихи Океан.

...ШОФЕР

Реч шофер којом се обично данас називају возачи свих врста аутомобила задржала се као успомена на прве дане аутомобила који су се кретали помоћу паре. У то време возачи су стварно морали да „загревају“ своје аутомобиле као локомотиве. На француском језику загревати каже се шофе (chauffer).

БАГАТО НА ОБАЛАМА

Медвеђејезера

Снежни предео докле око може да сагледа. У првом плану језеро, чија је залеђена површина чврста као камен. Све као да је утонуло у дубок сан. Само на обали језера полако се креће један човек. Умртао се у пространу крзнену кабану какву носе Ескимци, на ногама има ципеле са челичним ексерима да се не би клизао по леду. Иде полагано, погнуто главе, као да нешто тражи. А онда, изненада, застави и почео да чепака по слеђеној земљи. Његову пажњу привукла је црна жица неке руде, ишарана ту и тамо зеленим, наранџастим и жутим преливима. Човек је устао, замахнуо шијом и почео да откида веће и мање комаде стене...

Усамљена прилика која је тога јутра, 16 маја 1930 године, претраживала стене на обали Великог Медвеђејезера, на северу Канаде, био је Жилбер Ла Бин, копач злата. Кад је шијом одвалио први комад разнобојне стене, знао је да је учинио значајно откриће, али

продао за 5.000 долара. Није имао још ни седамнаест година кад је открио ново налазиште, за које му је понуђено 25.000 долара, али он га није продао. Доцније је утврдио да садржина драгоценог метала у руди није довољна ни да открије трошкове копања. Дечак, за кога се већ причало да има непогрешиви инстинкт да осети руду у дубини земље, увидео је да без основних знања из геологије неће далеко дотерати. Оставио је своје налазиште, бацно шијом и вратио се на југ. Похађао је предавања из геологије и много читао. Јутро га је често затицало у лабораторији над кристалом леког минерала.

Потстрек за даља истраживања дало му је откриће чувеног геоло-

према причању индијанских ловаца, био прошаран слојевима стена необичног облика и боје. Инстинкт из његових дечачких дана опет је проговорио. И, године 1928 Ла Бин је изложио основне линије смелог плана пред људима који су материјално омогућили његова истраживања.

У лето 1929 године Жилбер Ла Бин долетео је авионом у пределе Великог Медвеђејезера. Испитио је близу 150 километара западне обале, али од пехленде није било ни трага. Сео је у авион који је био тада по њега дошао и тешка срца кренуо на пут. Летећи сасвим ниско он је на источној обали језера угледао једну стену прошарану зеленим, жутим, наранџастим и црним жилицама. То је било оно што је Ла Бин недељама узалуд тражио.

Те године није се могло ни мислити на даље истраживање, јер је лепо време било на измаку. Али, идуће опет је заузео авион над језером и спустио смелог путника, овога пута на источну обалу.

Богато налазиште

Ла Бин је брзо пронашао обојену стену и кад је од ње одломно први комад био је сигуран да је нашао пехленду. Жица руде била је два метра широка и, по свој прилици, веома издана. Идући за њом, он је нашао на трагове кобалта, мангана, никла и бизмута, а мало затим на богату жицу сребра. Али он је сад гледао само зебрасту црну траку. Ишао је и даље њом, кад је опазио да се она рачва у два крака исте ширине. Убрзо је открио још један, Пехленда! Нашао је најбогатије налазиште радијума и уранијума на свету.

Даље је све ишло као у сну. Упорни човек који је тога јутра одломно први комад пехленде у арктичкој пустоши подигао је у Америци прву фабрику за прераду ове руде. Сам самцит сломно је међународни монопол у производњи радијума и оборно цену овог драгоценог лека на 45.000 долара грам. Године 1939 излучивање атома уранијума у процесу прераде пехленде представљало је полазну тачку у решавању проблема атомских честица. Да би се у томе напредовало, требало је имати огромне количине руде. Ла Бинова налазишта су била у стању да подмире све потребе. Пут за коришћење атомске енергије био је отворен.

Жилбер Ла Бин, човек који је открио једну од најзначајнијих наслага руде у историји, био је обасут многим почастима и одликовањима. Постао је почасни члан многих универзитета и члан управа разних рударских удружења. Али, у суштини, остао је исти онај копач руде који упорно тражи нове драгоцене насlage. Његова арктичка налазишта, која се данас зову Порт Радиум, преузела је држава и у њима развила производњу до неслућених размера. Ако атомска енергија донесе срећу човечанству, заслуга за то припадаће и Жилберу Ла Бину, неуморном истраживачу и скромном човеку.

КО БИ ХТЕО ТОРТЕ?

Посластичар нуди комад ове торте свакоме ко му покаже на који би начин добио осам комада а да направи само три потеза ножева. Да ли је то могуће?
(Тесте. Тарту најпре треба посећи унакрс, тако да се добију четири комада, па затим по једном кругу паралелно са обимом — чиме ће се добити осам комада).

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИХ ЧУДА

Највећи филателиста свих времена

Марија, војвођинка од Галије (1812—1888) била је највећи филателиста који је икада живео. Она је 1861 године почела да сакупља марке и све до своје смрти трошила је десет хиљада долара недељно за куповину марака. Кад је умрла, оставила је три стотине албума пуних најређих и најскупоценијих марака. Албуми су били раскошно увезани, а сваки је имао по хиљаду страница. Војвођинка је марке оставила својем сину, војводи од Фераре, а албуме градском музеју у Бенови. Њен син је марке завештао берлинском поштанском музеју. За време Првог светског рата, Французи су на неки начин дошли до ове збирке и про-

дали је на јавној дражби. Цена коју су за њу добили није износила ни седми део праве вредности збирке.

ЧУДНА ЖАЛОСТ

Удовице из афричког племена Замба носе у знак жалости лишће бананине палме исечено у кашење, које им служи уместо одеће. Оне смеју поново да се уладу када лишће које на себи носе — увене.

тонова дела, од почетка до краја. Наполитанац Арлинин рецитовао је 15.450 Дантеових стихова не погрешивши ниједном. Француски говорник и државник Леон Мишел Гамбета (1838—1882) умео је од речи до речи да понови сва дела Виктора Игоа и Осидана.

РЕКА КОЈА ТЕЧЕ У ДВА ПРАВЦА

У Јужној Америци постоји река која може да тече у два правца. Та река зове се Каскивијара и понекад се улива у реку Ореноку, а понекад у Амазон. Кад је у Амазону водостај виши Каскивијара тече у Ореноку, а када надође вода у Ореноку, она тече у Амазон!

ЗБОГ НОШЕЊА БРАДЕ — СМРТНА КАЗНА

Француски краљ Франсоа I (1515—1547), који је имао браду био је издао строгу наредбу којом се свим становницима Француске забрањује ношење браде. Он је наредио да у року од три дана од објављивања ове наредбе сви његови поданици морају да обрију браду или ће бити казничеви смрћу.

ТОПЛОТА ЧОВЕЧЈЕГ ТЕЛА

Сваког дана људско тело произведе толико топлоте колико би било довољно да се истопи ледена коцка од 20 килограма и загреје вода, добивена од истопљеног леда, — до тачке кључања.

МОСТ ОД СНЕГА

На Хималајима код Ладакхија, у Индији, сваке године у пролеће, тачно на истом месту, спајају се два ледника и образују природан мост од снега.

— ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ —

ОСТАО ЖИВ У УТРОБИ КИТА

Научници тврде да кит, иако је највећи од свих сисара, има тако узано грло да би једва могао да прогута једну сардину.

Врло је занимљив извештај који је француски научник Парвил дао 1914 године у једном француском листу. Он гласи: „Фебруара 1891 године налазио се брод „Источна звезда“ у близини Факландских Острва кад је на шест километара од брода примећен велики кит. Два чамца су одмах спуштена у море и харпунери су са једног од њих убрзо успели да погоде кита. Други чамац је кит преврнуто ударцем свог снажног репа. Један морнар се утопио а другог, Џемса Барталија, нигде нису могли да нађу. После неколико часова кит је био убијен и његово тело доведено је уз бок брода. Остатак дана и један део ноћи провели су морнари улећи кита. Идућег јутра су преостале делове кита извукли на палубу. Одједном су приметили да се у китовој утроби нешто слабо креће. Кад су је расекли, нашли су у њој онеспешног ишчезлог морнара. Одмах му је указана помоћ и он је спасен, али му је свест била помућена. Бартали је провео две недеље затворен у једној кабини душом поремећен. Његови другови су га са пуно пажње неговали и он је после три недеље потпуно оздравео. За време док је био у китовој утроби, Бартали је преживео извесне промене. Под утицајем китових желудачних сокова његова кожа на лицу, врату и ру-

кама добила је необичну, непријатно белу боју.

Бартали је причао да је одједном осетио кад га је кит прогутао да клизи кроз узано ждрело. Око њега је свуда била некаква лепљива и слузавна материја. Могао је да дише, али је врућина била неподно-

шљива. Изгледало му је да му „сав живот излази кроз поре на кожи“. Затим се онеспешно и повратио се тек на палуби брода.

Осмонд Бренелд, професор зоологије на универзитету у Тексасу у својој књизи „Истине и заблуде о животињама“, помиње и овај случај. Он сматра да је Бартали могао да преживи у китовом стомаку толико дуго због тога што је кит заједно с њим прогутао и велику количину ваздуха. Поред тога он сматра да ово није био обичан кит већ уљешура, једна врста кита чије је ждрело шире и чија глава износи отприлике једну трећину његове укупне дужине и који може да прогута и веће предмете него што је човек.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

БОСАНЧИЦА

У Босни се развио нарочити облик ћирилице који се назива босанчица. Најстарији споменик босанчице је повеља Кулина бана у којој се говори о слободној трговини у његовој држави. Кулин бан је ту повељу издао Дубровчанима 29 јула 1189 године. Тим писмом писан је и чувени Пољички статут 1619 године. Осим тога сачуван је и већи број рукописа из обичног и верског живота. Босанчицом се писало и у Дубровнику, Макарској, на појединим острвима итд. Дуго времена босанчица се као писмо задржала код старих муслиманских породица у Босни.

ПОМЕНИК О НАЈСТАРИЈИМ „ФАБРИКАМА“ ХАРТИЈЕ У СЛОВЕНИЈИ

У Словенији се хартија почела употребљавати у првој половини 13 века, а подаци о производњи хартије су каснијег датума. У 16 веку Ханс Кисл, који је био пореклом из Баварске, иначе син љубљанског судије, добио је 1572 године дозволу да крај свога дворца Фујине, крај Љубљане, подигне млин за жито, папирницу и стакларницу. Иван Валвасор у свом делу Част војводства Крањског, које је изишло 1689 године говори и о трговини града Љубљане. Он каже: „Пре тога ова (Љубљана) је имала пред вратима манастира, на Пеланду, један млин за хартију, а пред немачким вратима у Тирнау (сада Трново — део Љубљане) уређену стакларницу, али то је обоје пропало.“ Поред ове две воденице за израду хартије у то

време постојали су и млинови за хартију у Шент Виду године 1553, Шент Руперту код Целовца 1563 итд.

ПРВА ДУБРОВАЧКА ГАЛИЈА

Дубровник није никад представљао велику поморску силу — спреман за напад. Његова морнарица служила је за одбрану и трговину. Изложени навалима гусара, Дубровчани су добро утврдили свој град и увек имали спреман понеки ратни брод. У дубровачким хроникама помиње се да је Дубровник још 782 године саградио једну галију. Уствари, то је била прва дубровачка галија и служила је за одбрану од сараценских гусара.

ИЗ СТАРОГ ЈЕЛОВНИКА

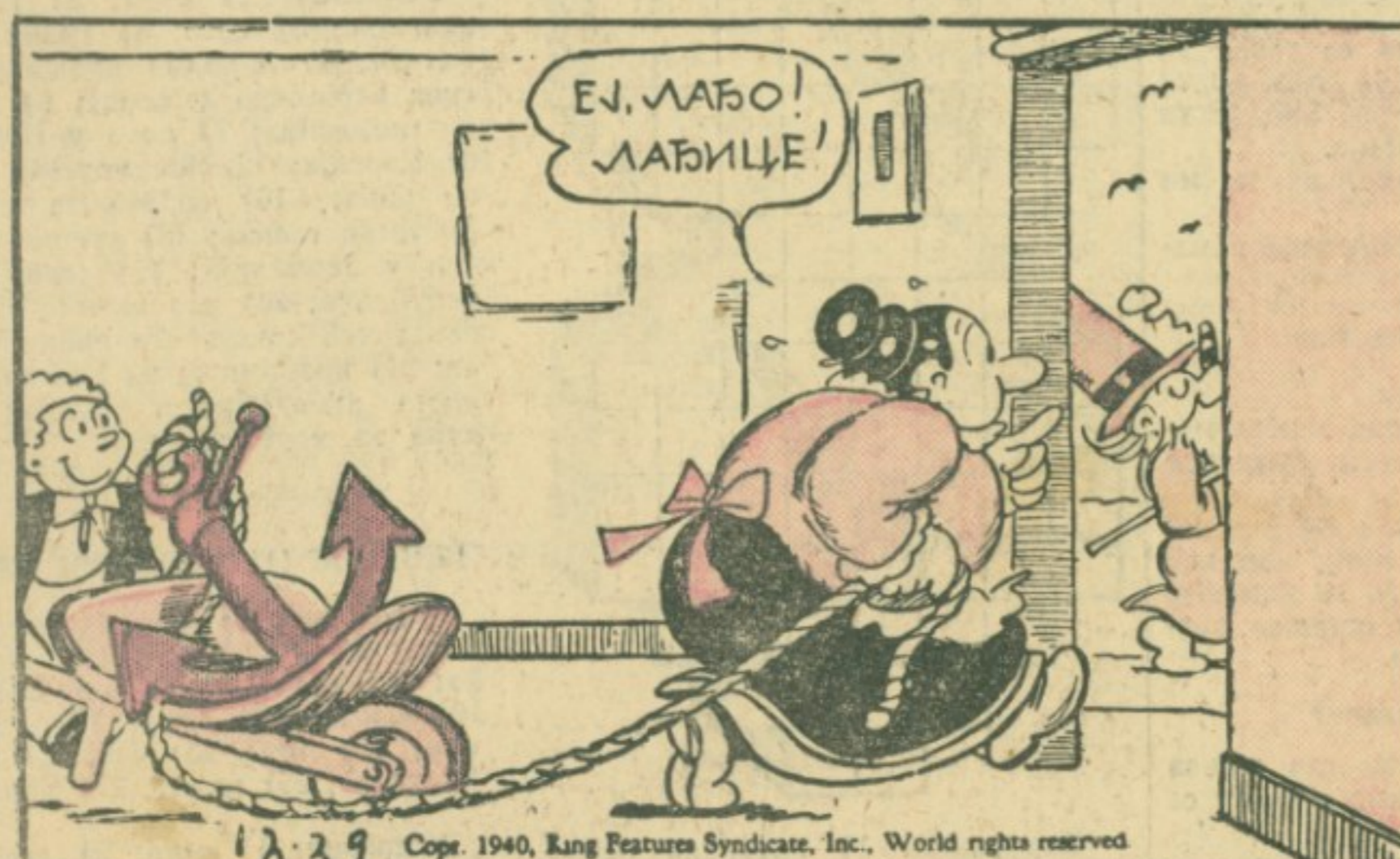
Овде ћемо набројати неколико врста јела која су наши стари приправљали. Нека од њих имају чудна имена.

Наголо: само месо с црним луком или празилуком и готови се као јанија.

Белмуж: узме се сир од небуљаног млека, оцеди се од суутке и метне у једну посуду да се растопи. Када добро проври, успе се колико треба пројиног, а некад и пшеничног брашна, и то се једнако меша. То непрекидноври док се гол не покаже масло и док се оно тесто не почне окретати у маслу. Тада је јело добро. Нежи су у то јело стављали и ситно исецкан лук, а неки не.

Подробница: се прави од прева и цигериче бравчета. У то се меће мало лука, паприке и бибера, па се то зашпије у прасе или јагње да се испече унутра док се брав пече.

Дневници БИТА И БУТА

1239 Copyright 1940, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved